

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 6

V Trstu, dne 20. februarja 1922.

Leto III.

O POUKU ITALIJANŠČINE

Šolsko-politični odsek se je ukvarjal na svoji zadnji seji tudi z vprašanjem italijanskega pouka v šolah s slovenskim učnim jezikom. Dotaknil se je s tem pereče zadeve, ki je v zvezi z vsem reformnim delom v naši ljudski šoli, potrebnim vsled zgodovinskega preobrata in spremembe režima, zato moramo tudi tu spregovoriti o stvari.

Učiteljstvo ni bilo nikdar a priori protivno preuredbi ljudske šole z ozirom na novi režim, pač pa je proti načinu, kakor se je in se še vedno izvaja. To pa iz dveh razlogov: prvič, ker je prikrajšano v svojih pravicah soddločevanja v šolskih zadevah in drugič, ker se pod naslovom preuredbe šole počenjajo stvari, ki se včasih skladajo z vsem, samo z zdravim razumom ne.

Ljudska šola je urejena z državno in deželno zakonodajo, ki se je v marsičem pokazala vzorna. Določala je natančno pravice in dolžnosti učitelja, prepustila občinam vpliv na razvoj šole v okvirju zakona potom institucije okrajnega šolskega sveta ter čuvala nad rednim in pravilnim poslovanjem učitelja z državnim nadzorstvom, ki je obenem tudi izvrševalna oblast. Sicer ima ta uredba tudi slabe strani o katerih smo že govorili ob drugi priložnosti, vendar je bila v bistvu dobra, ker je dovoljevala postopno razvijanje šolstva, kakor so ga zahtevale nastajajoče potrebe in uvidnost zastopnikov tistih, ki šolo vzdržujejo.

Z zasedbo naše pokrajine sta se v šolstvo ugnezdila avtokratizem in birokratizem, oba trdno preverjena, da vse bolje vesta in znata in da bosta pravi blagoslov elementarnega šolstva. Tako smo čez noč doživeli pravcato »Umwertung aller Werte«, kakor bi dejal Nietzsche. Učiteljstvo je bilo hkrati izven zakona, — zadeva s pasivno volilno pravico bi dokazovala, da je še vedno, — okrajni šolski sveti so postali nadležna dekoracija in nadzorstvo se je omejilo na preiskovanje raznih ovadb.

V večini okrajev trajajo te razmere v lažji ali težji obliki še vedno, dasi se je hotel lansko leto ustvariti videz normalnih razmer s sklicanjem učiteljskih konferenc. Če kaj, so pa ravno te konference učiteljstvu povedale, naj si ne dela nikakih nadej: sklepi konferenc, tudi deželne, so pustili tako vreme, kakor so ga našli!

Imeli smo namreč lepo prirejeno predstavo, z dobro razdeljenimi vlogami, toda takoj po predstavi so se kostumi odložili in pokazalo se je prejšnje lice, brez šminke in barvil. Referate je gotovo že posejal arhivski prah in bo tudi druge, če se bo predstava o priliki ponovila.

Zakaj razkrivamo take neprijetne stvari? Zato, ker se neprestano vračajo šolske zadeve, ki jih je učiteljstvo soglasno rešilo, a se živ krst ne zmeni za našo besedo. Glede pouka italijanščine je učiteljstvo jasno povedalo svoje mnenje. Ni se uprlo vsakršnemu pouku italijanskega jezika po šolah s slovenskim učnim jezikom. Učiteljske konference so priznale dejstvo, da živimo na jezikovni meji, kjer se neprestano rabita dva različna jezika. Vsak dan vidimo živo potrebo, ki je znanje italijanščine: gospodarske in kulturne nujnosti nam jo kažejo, zakaj ljudstev, ki živijo drugo ob drugem, ni mogoče ločiti s kitajskim zidom. Po vsem svetu so poliglota ozemlja, na katerih se križajo svetovne ceste. Prvi posredovalec znanja jezikov je trgovina, promet, drugi je šola.

Toda kakor povsod, so tudi v vprašanju jezikovnega znanja meje. Ljudska šola mora biti predvsem osnovna šola, to se pravi, mora dati šolodolžnemu otroku temeljno znanje, da ne bo ostal analfabet, temveč si bo potem samoizobrazil lahko razširil obzorje in olajšal na ta način borbo za kruh. Od velikega prvaka nesrečnih »čeških bratov«, Komenskega, je za vselej pribito, da se mora elementarni pouk vršiti v materinem jeziku in za modernega človeka je jasno in dognano, da je ljudskošolski pouk v drugem jeziku vedno v veliko škodo izobrazbe otroka in s tem ljudske kulture sploh. Če bi bile naše ljudske šole tri- in več razrednice, potem bi bilo upravičeno poučevanje drugega deželnega jezika v vseh teh šolah brez izjeme. Toda če so in dokler so enorazrednice s poldnevним poukom ali še niti ne, je uvajanje drugega jezika v njih didaktično zgrešeno in škodljivo ostalemu pouku, ker krajša itak majhno število učnih ur. Zakaj bodimo pošteni in priznajmo: v ljudski šoli se učenec drugega jezika nikdar ne bo naučil toliko, da bi ga kdaj lahko rabil! Le v jezikovno mešanih krajih, kjer otroku takorekoč noč in dan bije še drugi jezik razen materinega na uho, bo obvladal končno oba.

Tudi je resnica, da znanje jezikov ne koristi vsem enako. Nekateri sloji ne morejo sha-

jati brez sigurnega, obsežnega jezikovnega znanja, drugi ga ne potrebujejo nikdar. Na dlani je, da kmet v oddaljeni vasi ne bo nikdar poliglota. Če bi mu tudi šola vtepla v glavo kako besedo drugega jezika, jo bo kmalu pozabil, ko bo šoli obrnil hrbet. Čisto naravno! Ali naj se uči jezikov, da bo vsako leto enkrat govoril z uradnikom, ki njegove materinščine ne pozna? Kmetovo življenje je dovolj trdo, da bi mu dovoljevalo čas za stvari, ki nimajo nikakega praktičnega pomena. Pač pa je v vseh središčih jezikovno znanje vedno večjega pomena za najrazličnejše sloje in tudi za kmečkega.

Iz navedenega sledi, da mora tudi pouk italijanščine po naših šolah iti po tiru resničnih potreb in praktičnega življenja. To je učiteljstvo že večkrat poudarilo, a ni doslej še nihče mero-dajnih činiteljev hotel slišati. Raznarodovanje ljudstva potom šol je v kompaktno naseljenih predelih tako težavno, da se žrtve niti oddale ne izplačajo — da o civilizatorni in moralni višini takega počenjanja niti ne govorimo, saj smo videli, kakšne uspehe je imel pruski hakatizem med Poljaki! Razen tega se nacionalizem dram pravzaprav šele z nacionalizmom. Čim nestrpnejši in napadalnejši je eden, tem odpornejši in fanatičnejši je drugi! Namesto da bi se širila narodna strpnost, ki bo v sto letih samobsebi umevna v družbi, se v odnošaje med ljudstvi neprestano vliva strup, ki povzroča krvoprelitje. Z eno besedo: poučevanje drugega jezika v ljudski šoli se mora uvesti brez nacionalističnih kriterijev, brez politične strasti in na podlagi medsebojnega sporazuma ljudstev, ki z zdravim nagonom najbolj čutijo resnične življenjske potrebe. Le tako postopanje bi bilo koristno, smotreno, v prid šolski mladini in v prilog narodnostnemu pomirjenju.

Toliko v načelnem oziru. V formalnem pogledu in s stališča učitelja kot didakta in pedagoga se ni vprašanje pouka italijanščine reševalo nič stvarneje in pravilneje. Že to, da so se vsajki nameščali kot učitelji in povrh še brez vsakršnega usposobljenja za pouk, je bila trda in nerazumljiva pregrešitev nad vsemi učnimi in vzgojnimi principi. Dokazovala je popolno nesposobnost laikov, ki so čez noč dobili v roke vodstvo šolskih zadev. Učiteljstvo je že tedaj, vzlic nevarnosti, zahtevalo v šolstvu status quo, dokler ne prevzamejo ljudske šole sposobne,

nevojaške roke. Pomagalo seveda ni nič in doživeli smo slučaje, da so za pouk italijanščine nastavljal učitelje po rodu Italijane, ki pa so bili politično — obremenjeni še izza vojne dobe ter so se morali za svoje — grehe pokoriti s poučevanjem po slovanskih šolah. Kam večje ironije! Najlepše je pa seveda to, da se je odgovornost za take izvirne eksperimente prepuščala kratkomo slovenskim voditeljem dotičnih šol! Prvič: učitelj, ki ima le trohico metodično-didaktičnega in pedagoškega znanja, ne more prevzemati odgovornosti pred oblastjo za posledice njenih lastnih napak, drugič: v stvareh otrok odločajo starši v vseh šolskih zadevah, ki niso zakonite, — (pouk verstva se je skušal urediti z voljo staršev!) — tretjič: okrajni šolski sveti, ki jim je učitelj legalno odgovoren, so se brez drugega potisnili v stran. Res je sicer, da ima vlada po aneksiji vso pravico sistematizirati upravo novih pokrajin, torej tudi šolstvo, po svojih namerah, toda tudi tukaj je najvišja instanca parlament, ali v njem doslej še ni bilo govora o vseh teh stvareh in tudi ne o novi «komisiji», ki je nekak zakonit organ za uredbo šolstva pri nas. Torej?

Ko bi ostalo učiteljstvo tudi povsem apatično za razne šolske eksperimente ter bi jih gledalo iz dalje, da si mu povzročajo nered in zmedo v šoli, enega ne more pod nikakim pogojem sprejeti: odgovornosti zanje! Če se dobijo okrajni šolski sveti, ki grože s premeščenji in odstavljenji učiteljem, ki odgovornosti za uradne napake ne morejo in nočejo nositi, je to tako absurdno, tako neupravičeno in nepošteno, da se mora vse učiteljstvo postaviti po robu, če bi se grožnje skušale uresničiti, ne da bi bilo še drugih, tehtnih razlogov za discipliniranje. Mi odgovornost zavračamo in jo mečemo na tistega nazaj, ki lomi občeveljavna načela, ker jih ne razume ali neče razumeti in ki išče med učiteljstvom žrtve za svojo nezmožnost in nerazsodnost. Učitelj namreč še davno ni absoluten gospodar nad starši in ne sprejema boja z njimi za autokracijo oblasti, učitelj je organ družbe, ki so mu starši šolskih otrok višja instanca za vse, kar ni zakonito določeno. Zato ne bo nikdar rušil naravne in etične avtoritete, ki jo imajo starši in ki jim je nihče ne more trajno vzeti.

OSNOVNI PRINCIPI ENOTNE DELOVNE ŠOLE

(Nadaljevanje.)

Sole II. stopnje so lahko raznolične glede stroke dela, ki naj bodo podlaga proučevanja politehnične kulture.

Da jo lahko proučimo in v tesni zvezi z njo tudi ves cikel prirodoslovnih in družabnih znanstvenih doznanih, vzamemo lahko kot izhodišče skoro sleherno produktivno panogo, saj dandanašnji so vse

v tesni medsebojni zvezi. Tekstilno fabriko, metalurgično in sladkorno tvornico, delavnico lesnih izdelkov, ladjedelnico, široko kmečko gospodarstvo, železnico in tramvaj, pošto in telegraf itd. — vse lahko vzamemo posamič za podlago poučevanja. Če fizične okolščine dopuščajo, je treba seveda tekom 4letnega dela uvesti kolikor mogoče variacij politehnične kulture. Če ni mogoče variacij, vzamemo krajevno proizvodnjo za izhodno točko, ali nikakor ne smemo dopustiti, da se označena šola prevrže v svojevrstni specialni učni zavod, ampak moramo

stremi za tem, da seznanimo učence, opirajoč se na konkretno produktivno panogo, s sodobno kulturo kot celoto.

Estetični predmeti — modeliranje, risanje, petje in muzika nikakor niso drugovrstnega pomena, — niso nikako razkošje življenja! Posebno risanje in modeliranje, kot njegov pomožni predmet, morata zavzeti važno mesto. Učenec mora polagoma zadobiti v svojem svinčniku nov organ posebno točnega in nazornega govora. Risanje se s početka uči po metodi svobodnega otroškega dejstvovanja, iz fantastike, iz spomina itd. Potem prehajamo k risanju po naravi didaktično izbrane serije predmetov in končno se razdeli na točno, matematično črtanje — po eni strani in umetniško risanje — po drugi strani. Samo v označenem tretjem stadiju je dopuščeno tudi sistematično predavanje o teoretičnih faktorjih.

Risanje mora poleg tega biti toliko učitelju, kolikor učencem — podlaga učenju vseh predmetov.

Škica, projekt, ilustracija morajo spremljati vsako nalogo. Risanje in modeliranje morata, posebno pri prvih stadijih pouka, obenem takorekoč služiti kot gimnastika oči in tipa, opredeljevati koordinacijo očesnih učinkov in reakcij gibanja, konkretno seznanjati nas s svetom stvari, počenši z geometrično pravilnimi telesi.

Oko je treba izuriti tudi v oziru na barve z nadaljnim razvojem metod, ki se navadno uporabljajo v dobrih otroških vrtih. Izučenje barvnega spektra v vseh njegovih zanimivih soodnosih razvije sposobnosti: razločevati nijanse in kombinacije in slednjič akvarelno slikanje so ravno tako obvezni, kakor čisto risanje in se goje vzporedno z njim. Ravno tako moramo s petjem in glasbo vaditi posluh. Ritmiki in zbornemu načelu moramo dati tu najodličnejše mesto kot predmetom, ki razvijajo kolektivne privade in sposobnosti za obče združne doživljanje in dejstva.

Sploh pod estetično naobrazbo ne smemo razumevati kake preproste, otroške umetnosti, ampak sistematično razvite organe čustev in ustvarjalne moči, kar povečuje našo sposobnost uživati lepoto in ustvarjati jo. Delovna in naučna naobrazba bi bila brez tega elementa kakor brez duše, kajti radost življenja v uživanju in ustvarjanju je tudi končni smoter dela in znanja.

Delovni princip v šoli pospešuje v visoki meri fizičen razvoj otrok, ampak sam po sebi temu še ne zadostuje. Skupna ritmična gimnastika, individualno razvite mišičevja pod nadzorom zdravnika, igra, prehajajoča polagoma v resen šport, pa brez nezdravega tekmovalnega duha — to je prava pot v tej smeri. Gimnastika in šport ne smeta razvijati samo silo in spretnost, ampak tudi sposobnost za čisto ko-

lektivno delovanje, duh vzajemnosti itd. Higijenična uredba šol, pravilno razporedjenje pouka, vedno in brižno sodelovanje zdravnika-pedagoga v šolskem življenju — vse to so neobhodni pogoji pravilnega razvija otrok, ki jim mora šola dajati tudi zdravo hrano ali vsaj zajutrek.

Učno leto bo razdeljeno na dve kategoriji pouka; v zimski ali normalni in letni s pretežnostjo dela na zraku, dela kmetijskega značaja.

Šolski dan mora biti le deloma (ne več kot 4 ure na I. stopnji in 5—6 ur na II. stopnji) posvečen programnemu pouku; ostali čas moramo prepustiti učencem, da ga deloma svobodno izkoristijo v šoli z uporabo njenih razpoložljivih sredstev, deloma za popolen počitek. Programni spored je treba na tak način sestaviti, da ne utruja učencev s svojo enoličnostjo. Kot nenavadno važen princip obnovljene šole se javlja kolikor mogoče popolna individualizacija pouka. Pod individualizacijo je treba razumeti analizo (s strani učitelja) nagnenosti in posebnosti značaja posameznega učenca, in kolikor mogoče popolno prilagodenje njegovim osebnim potrebam tega, kar mu šola daje in kar šola od njega zahteva.

Prosimo: jasno razločevati individualizacijo v pouku in duh individualizma! Vzgojevalna šola mora skrbeti, da izbriše kolikor mogoče iz otroške duše one črte egoizma, ki jih je človek podedoval iz prejšnjih dob in, ker jih hoče vzgajati za bodočnost, jih mora že v šolski klopi spajati v trdne združbe in razvijati v njih v najvišji meri vsprejemljivost občin doživljanje in čuta solidarnosti.

Pri tem ne trpi individualizacija. Tudi v socialistični kulturi bo imela osebnost najvišjo ceno. Ta osebnost pa more razviti z vsem mogočim razkošjem svoje notranje bogastvo, samo v harmonični in solidarni družbi enakih. Šolski individualizem razvija v učencu stremenje biti za svojo osebo vedno na prvem mestu in izkoriščati drugega v sebične svrhe. Socijalistična vzgoja, ki združuje stremenje po ustvarjanju psihičnih kolektivov ostro začrtano individualizacijo, privaja do tega, da je ponosna osebnost razvite v sebi vseh sposobnosti, ki morajo koristiti celoti. Njen smoter je tu — izogniti se zadržkom pri razvoju posebno nadarjenih natur.

Če je ta smoter pošten in se ne sme na noben način zanemariti, je pa še veliko važnejši drugi smoter — zmanjšati, kolikor mogoče, število zaostalih. Celó v naprednih demokratičnih deželah je število neuspevajočih ogromno. Resnico je povedal ameriški pedagog, ko je rekel: «Če bi kakšensibodi fabrični direktor pokvaril toliko surovin, kolikor nahajamo procentov nedohajajočih učencev celo v najboljših šolah, bi takega direktorja takoj vrgli iz službe.» (Dalje.)

KRAIGHER: UMETNIKOVA TRILOGIJA

(Ljubljana 1921. Samozaložba. 15 din. = 60 K.)

Izrazitemu literarnemu tvorcu Ivanu Cankarju treba postaviti izrazit spomenik v leposlovju — je dozdevno menil dr. Alojz Kraigher, ko je zasnoval «Umetnikovo trilogijo». Plod te zasnove leži zdaj pred nami in je razdeljen na dve enodejanski drami in eno komedijo.

Prva drama «Umetnik v tujini» nam slika Cankarja na Dunaju. Janez Umetnik jemlje slo-

vo od velemesta in kroga, v katerem je preživel kopico let v prijateljstvu in ljubezni z materjo in dvema hčerama. Umetnika vabijo domov stara ljubica Minka, (obraz iz «Erotike»), Janez Pisatelj, Janez Pesnik in Janez Poslanec. Umetnik dolgo okleva, ne ve kaj bi storil, ali bi ostal in se oženil na Dunaju, ali bi šel... Naposled zmagajo ljudje iz domovine; Janeza odpeljejo.

Drugi del trilogije «Umetnik v domovini» predstavlja Cankarja na Rožniku. Med otroci živi, igra se z njimi, s svojo gospodinjo Ano se

razgovarja, z licejkami kramlja, učiteljskičnikom razlaga pojmovanje Petra Klepca. Rožnik mu je prijetno bivališče. Zato se, ko ga gospa Ana vpraša po odhodu z Rožnika, Umetnik razhudi: Kdo je to razustil? — Da, kdo je razustil? Zakaj Umetnik ne namerava svojevoljno nikamor; on nima smisla za praktično življenje, on je bitje s svojim svetom in svojimi sanjami. Ali prijatelji so mu — radi praktičnih potreb v življenju — preskrbeli službo. Na Umetnika čaka dalje gospodična Helena, Janezova nevesta, ki si je pri očetu izprosila dovoljenje, da se sme omožiti z Umetnikom.

Naravno: Umetnik za praktično življenje, za službo, za ženitev, za filistrstvo sploh nima smisla. A kljub temu gospodična Helena, Janez Pesnik, Janez Pisatelj in Janez Poslanec prevladajo. Umetnik roma z Rožnika v Ljubljano — roma zato, da se na Rožnik ne povrne nikoli več.

Za idejni komentar k obema enodejankama naj služijo izpiski iz prvih dveh delov trilogije:

«Janez Umetnik je pesnik in otrok. On je podal pesmi v verzih in jih piše v prozi in jih piše že od nekdaj tudi s svojim življenjem. Njegovo življenje je zbirka pesmi.»

«Nikdar ne bom tvoj mož, Helena! Nikdar ne bom nastopil službe. Nikdar ne bom dosegel brezskrbnosti, redu in drugih takih čednosti — filistrstva.»

«V svoji zadnji knjigi sem bil iskal besede, zadnje za vselej odločilne, odrešilne besede, ki bi jo morda še ne bil smel najti — pa sem jo našel...»

— Bog — V tistem hipu, ob tisti besedi sem se sladko zbudil iz dolge, strašne bolezni. Poleg mene je sedela svetnica odrešenica in držala me je za roko in smehljala se je, kakor se mati smehlja otroku, ki je ozdravel. Ime ji je bilo: Ime ji je bilo: — Smrt... —

Obe drami izvenevata v sintezo: Cankar je bil v življenju samo in edino eno: umetnik. Samo s tega vidika nam ga je ocenjevati.

Trilogije tretji del tvori komedija «Umetnik v nebesih». Brž v začetku srečamo v nebesni veži Janeza in Jacinto, Cankarjev čudežen cvet iz doline šentflorjanske. Jacinta in Janez čakata na svetega Petra, da jima odklene nebeske duri. Nebeskega ključarja «tokajec je predragocen in brinječek naravnost imeniten, njegov humor

nebeško godrnjav —». Janez ne more brez Jacinte v nebesa. «Kaj pa so nebesa, če ni Jacinte v njih?» se vprašuje. «Brez tebe, draga, nebesa sploh nebesa niso!»

Pred nebeskimi vrati pa ne čakata le Janez in Jacinta; skupine duš so tam, med njimi Antriga (Govekar), Sladkost (dr. Ilešić) in Mogočnik (dr. Tavčar). Antriga je «jezuit in antikrist in mož s Krpanovo kobilo. Njegovo kljuse je njegova duša. Kobila mu je vse: umetnost in prosveta, ljubezen in življenje in nebo.» Karakterizacija svetega Petra vpricho Antrige pa je: «Naglušen je že Peter, star in slab, pregovori ga, kdor ima precej hinavščine in podlosti za krinko svetosti dostojanstva.»

Med Antrigo, Sladkostjo, Mogočnikom in skupino duš kakor tudi s hlapcem in deklo se v veži pred nebesi razvname prepir o političnem prepričanju Umetnika v življenju. Tako-le se izteče pravda:

«Umetnik sploh ni bil politik, ker je bil samo umetnik. Bil se je s slabejšimi zoper močnejše, z zatiranimi zoper izkoriščevalce. Umetniku po božji volji in po božji milosti ni treba, da bi se prislanjal k strankam, ki so vse od zlodeja.»

In opravičba za Janeza Umetnika glede njegovega življenja na zemlji pride slednjič iz ust samega Boga Očeta:

«Kdor je kakor otrok, ta je brez greha. Janez Umetnik je grešil iz čistega srca in pravične duše. In vsa skrivnost umetnika in človeka mu je bila in vse veličanstvo njegovega duha je bilo: — resnica in pravica do skrajnosti brez vseh ozirov in brez vseh ovinkov.» —

Skratka: Ivan Cankar je bil izključno umetnik. Kar je počel v telesnem življenju, je vse storil kot umetnik; zato ga smemo soditi samo po enem, po njegovem bistvu, po njegovi umetnosti.

Ivan Cankar še nima spomenika iz kamna ali bron. Njegov živ spomenik so otroci njegovega duha, njegove knjige. Iz publikacije o njem, iz Kraigherjeve «Umetnikove trilogije» gleda Cankarjeva fiziognomija in mojstrova duša tako dovršeno, da si je popolnejše skorajda ni mogoče misliti. Trilogijo vsakemu poznavalcu, še bolj pa častilcu genija Cankarja priporočam. Duhoovitost, s katero je knjiga pisana, bo na slehernega borca učinkovala neposredno in osvežujoče. — Stano Kosovel.

UČIT. SAMOIZOBRAZBA

O kapitalizmu.

(Predavanje tovarišice Sl. Pahor dne 12. t. m.)

Nobena doba ni zahtevala tolikega vpogleda v družabni red in njegovo gibanje, kakor sedanja. Ogromna človeška družba se dan za dnem izkristalizuje v dva mogočna tabora in sili jo v njih boj med delom in kapitalom. V tem boju, ki postaja dnevno ostrejši, vidimo na eni strani moderne podjetnike —

kapitaliste — prežete sebičnih tendenc, na drugi strani pa mnogo večje število onih, ki nimajo ničesar razen svoje delavne moči — to je razred «nema-ničev».

Ta moderni gospodarski red, ki se imenuje «gospodarsko liberalni red», ima za bazo zasebno lastnino, «kapital» in se zato imenuje tudi kapitalistični sistem. Ta moderni gospodarski sistem je vzrok gospodarske anarhije, ki se, danes vidi po vsem svetu in ki provzroča, da se ljudje, delijo v dve skupini.

Če govorimo o kapitalistični družbi, si moramo misliti vedno družbo, ki je začela svoje življenje po francoski revoluciji. Smer, ki si jo je načrtala ta družba, je bila morda takrat potrebna, da reši človeštvo izpod fevdalnega jarma to je, — izpod oblasti privilegiranega razreda plemičev, cerkve i. t. d., ki še danes ni popolnoma izginila. Fevdalce dobimo tu pa tam še v vseh državah, le Rusija je fevdalni jarem popolnoma uničila z oktobersko revolucijo. — Ker je to razmišljanje naloga zgodovinskega predavatelja, naj samo konstatiram, da je smer, ki si jo je načrtala ta družba danes, v agoniji. Orožje, ki je z njim meščanstvo uničilo fevdalizem, je obrnjeno danes proti meščanstvu samemu.

V predkapitalističnem času, ko ni še duh profita obvladal sveta, razmere niso dovoljevale, da bi se kapital razmahnil, ker so podložniki fevdnega gospoda proizvajali le toliko in kar je njim in fevdnemu gospodu zadostovalo. Ko so pa podložniki postali toliko samostojni in prišli do gospodarsko liberalnega načela »pomagaš si sam, kakor sam znaš in moreš«, je stopil kapital z vso svojo silo v ospredje. Človeštvo je od tu naprej zagledalo svoj lastni »ego«. Njegov cilj je bil, da si nakopiči bogastva. V ta namen pa mu ni zadoščala zemlja in domača obrt, temveč dobil je krajša pota v dosego tega cilja. Sezidal je fabrike, ustanovil podjetja in razvil mogočno industrijo. Za tovarniška dela, industrijska podjetja sploh, je rabil človeške delovne sile. Tako imamo kapitalista na eni strani, na drugi pa maso delavcev, ki kapitalistu prodajajo svoje delavne moči za nagrado, ki nepravilno odgovarja izrabljanju njegovih sil.

Kapitalistu prodajajo svoje delavne moči za na ne pozna nobenih mej. Njemu ne zadostuje enkratni dobiček, on stremi za vedno se ponavljajočim profitom, za neprestano nadvrednostjo, ki jo doseže s tem, da vrže svoj kapital znova v kroženje in ga znova odtegne skupno z dobičkom. Profit pretvarja denar v kapital, kateri se nam pokaže v obliki strojev, surovin, ali pa produktov, ki prinašajo kapitalistu vedno večji dobiček ali nadvrednost. »Kapital je torej permanentna, vedno rastoča vrednost« — kakor ga definira Semandi.

Kakor že rečeno želja, pohlep po vedno raztočem kapitalu je rodila današnjega kapitalista — modernega podjetnika.

Vse kar podjetnik v svoji tvornici proizvaja, proizvaja za trg, za prodaj. Če bi on sam konzumiral produkt, bi ga ne šteli še za kapitalista. Kmet, ki sam obdeluje svoje njive, od katerih dobi toliko, kolikor zahtevajo življenjske potrebe, ni kapitalist, kakor tudi njegova njiva ni kapital. Obrtnik tudi ni kapitalist, dokler si ne najme tujih moči. Kapitalisti so: veleposredniki, fabrikanti, bankirji, ki po gospodarsko liberalnem sistemu razpolagajo z milijoni delavcev tako, da izrabljajo njih sile in jih vržejo na cesto, kadar ne razpolagajo več z močmi, da bi množili bogastvo svojim gospodarjem. Ta oblast nad delavno maso množi kapitalistom bogastvo. Vprašamo se: »Kako pa more peščica ljudi imeti v oblasti nepre-

gledne množice delavcev? Kapitalisti so organizirani. V svojih organizacijah, to je v bančnih združenjih sindikatih in trustih se medsebojno ščitijo. Politična moč, (policija, vojaštvo in druga) varuje kapitalizem v tej obliki. Celo šola in cerkev ščitita kapitalizem.

Kapitalizem premnogokrat uniči male obrtnike. Prisili jih, da prodajo to svojo obrtnijo, da postanejo ljudje, ki nimajo družega razen dveh rok. Šibkeji je podlegel močnejšemu, a na račun prvega se je dvignil drugi. Nabavil si je strojev, najel več delavcev, prišel do lastnega podjetja — tvornice. Tako pride v kratkem času v posest takih ljudi vse, skratka vsa produktivna sredstva postanejo last (monopol) posameznikov — kapitalistov.

Delavec je prisiljen prositi kapitalista dela, ker drugače mu žuga lakota; dobro ve, da če ne bo delal, tudi jedel ne bo. Boj za življenjski obstanek ga primora, da na trgu, kjer podjetnik prodaja svoje izdelke, ponudi njemu delavec — proletarec — svoje sile. Podjetnik ne vzame delavca iz pietete, ne kapitalist misli samo nase, na svoj zaslužek, ki ga bo izžl iz te nove delovne moči. Ta delovna moč postane tedaj tudi blago, katero si kapitalist kupi, da mu proizvaja dobiček.

Delavec dobi plačilo, odvisen je od svojega gospodarja, navezan nanj z nevidnimi vezmi. Nagrada za njegovo delovno moč je vedno manjša nego produkt, kapitalist izrablja delovno moč. Produkti so kapitalistova last, katerih pa ne proizvaja radi njih samih, ampak radi njih uporabne vrednosti. Kaj njemu mari, so li izdelki slabi, ali če ž njimi oškoduje odjemalce, da se le njegov kapital kopiči! Čim slabše plača delovno moč, tem večja je njegova korist. Delavec nosi kapitalistu dobiček, delavca oropa kapitalizem njegovih sil. —

Kako je v splešnem pri nas? So politiki, ki se ukvarjajo z gospodarskimi problemi in pravijo, da je naš narod kmetiški in nima v svoji sredi kapitalistov. Če natančno pogledamo v naše vasi, bomo videli, da jih imamo in da so oni tisti maliki, pred katerimi kleči danes narod delavcev in malih kmetov in tudi mi. Naša naloga je, da danes natančno proučimo vzroke, ki trpinčijo ves svet, in obenem tudi naš narod, da natančno proučimo borbo med kapitalom in delom, da se odločno postavimo na stran 95% izkoriščenega naroda. Naša dolžnost je, da to delamo, če nočemo biti lažjučitelji in če končno nočemo, da nas zgodovina ne pomeče na smetišče.

Samoizobrazba učiteljstva. Sestanka dne 12. t. m. na Opčinah se je udeležilo 30 tovarišev in tovarišic. Iz sezanskega okraja je bilo udeležencev pre malo. Ali se plašimo mraza? Če izobrazbe ne rabimo, pehamo sami sebe in svoj poklic v absurdnost. Ko deklamiramo ljudem, da je v znanju moč, sami sebe ne moremo prav prepričati o tej resnici. Res je, izobrazovalna akcija je potrebna! Toda kje ste, mladi, kakšne so vaše poti? —

IV. sestanek bo dne 25. marca ob 11. uri dop. na Opčinah v poslopju ljudske šole — če ne bo ovir.

Vsem društvom! Prednaznanilo. Glasom sklepa vodstva se bo vršilo deleg. zborovanje takoj začetkom počitnic — meseca julija — v Gorici. Priporoča se društvom, da pri pomladanskih zborovanjih izvolijo potrebno število delegatov, a samo takih, ki se bodo zborovanja res udeležili. Za vsakih 10 članov se voli en delegat. Ulomki štejejo za celo število.

Vodstvo.

Počitniški meščansko-šolski tečaj. Ker je šolska oblast obljubila, da bo podpirala tudi letos prireditve tečajev, pozivlja podpisano vodstvo vse članice in člane, ki žele posecati te tečaje, da se takoj javijo vodstvu ter navedejo skupino, ki jo želijo posecati.

Vodstvo »Zveze«.

STATISTIKA NAROČNIKOV NA „NOVI ROD“.

GORIŠKI OKRAJ

IME ŠOLE	Štev. razredov.	Štev. otrok.	Štev. naročnikov za l. 1922.	V odstotkih 0/0	Povprečno na vsako učno moč
Ajševica	?	?	—	—	
Ajdovščina	3	158	8	5.5	3
Avče	1	108	9	8.3	9
Bate	1	50	2	4	2
Banjsčice	2	182	—		
Batuje	2	179	—		
Berje	1	125	—		
Bilje	2	214	5	2.3	2
Branica Dol.	1	50	8	16	8
Bukovica (Vol. Draga)	2	181	17	9.4	8
Cerovo	2	145	5	3.4	2
Čepovan - Pustala	2	108	12	11.1	6
Črniče	2	118	8	6.6	4
Deskle	1	90	17	19	17
Dobravlje	1	90	25	27.7	25
Dol (Ajdovščina)	1	?	3		3
Dol (Rubije)	1	50	—		
Dornberg	4	316	70	22	17
Sv. Florijan	2	221	—		
Gabrije pri Ajdovščini	1	96	2	2	2
Gabrije pri Sovodnjah	—	—	—		
Gojače (Črniče)	1	90	6	6.6	6
Gorenjopolje - Ložica	1	75	12	16	12
Gradišče (Renče)	1	141	—		
Grgar	2	146	16		
Kal (Avče)	—	—	—		
Kamnje (Črniče)	2	172	6	11	6
Kanal	4	326	15	5	3
Kojsko	3	207	20	10	7
Kostanjevica (Kanal)	1	53	1	2	1
Kozana	2	140	7	5	3
Sv. Križ (Cesta)	3	227	—		
Kromberg (Solkan)	2	123	8	7.3	4
Krtovče	1	47	—		
Levpa - Zavrh	1	89	—		
Lig (Kanal)	1	59	2	3.4	2
Lokavec	2	196	40	20.4	20
Lokavec (Čepovan)	1	?	3		3
Lokve	1	84	3	3.5	3
Lom (Sv. Lucija)	1	78	4	5	4
Šmartin - Kojsko	2	154	20	13	10

(Dalje).

Opomba k statistiki za tržaški okraj: Sv. Križ je naknadno naročil 55 izvodov „N. R.“; to je 20% vseh šolskih otrok in 10 na posamezno učno moč. Zamudo so zakrivila razmere in ne učiteljstvo.

IZ ORGANIZACIJE.

Učiteljsko društvo za goriški okraj zboruje v četrtek, dne 2. marca t. l., v Gorici ob 10 uri dopoldne pri »Zlatem Jelenu«. Vzpored: 1.) Zapisnik, 2.) Autonomija šole, 3.) Razno.

K obilni vdeležbi vabi

Odbor.

Iz odborske sednice »Jugosl. učitelj. društva« dr. žane u Pazinu 26. proš. jenara. — Prisustvovali jej svi odbornici. Predsednik V. Sepić izvestio je odbor-

nike o svim tekućim društvenim poslovima, pa opširno i o »Našoj nadi«, koja je prestala izlaziti sa 6. brojem i to prije konca godine, a na žalost njezinog urednika. Ističe nehajnost i malomarnost učiteljstva napram ovom učiteljskom književnom poduzeću, koje je dapače imalo i svojih protivnika u učiteljstvu. Žali, što novi nakladnik i urednik vole izdavati »Mladog Istranina« mesto, »Naše Nade«. — Sednica se nato bavila revizijom društvenih članova. Isključilo se iz društva dva učitelja i jednu učiteljicu. — Istaknulo

se, da imade u Istri još hrvat. učitelja, koji nisu pristupili organizaciji. — Iz blagajničke knjige proizlaze mnogi zaostaci u isplaćivanju članarine. Zaključilo se još jednom pozvati društvene dužnike, da ovrše svoju dužnost, pa ako, je ne vrše ili se ne ispričaju pismeno, bit će brisani iz društva. knjige.

Odabralo se kol. Gošu Licula iz Roča kao podpredsednika. — Predsjednik je priopćio, da su bili svi ključici zadnje glavne skupštine podastri «Zvezi», koja učinila što mogla, a ujedno stupila glede učiteljskih želja s drugim faktorima. Ustanovilo se i istaknulo, da je javnost i parlamenat najjače oružje i najuspješnije sredstvo za postignuće učitelj. postulata.

Osobne intervencije iskazale su se dosad nedotatne dapače izlišne, pošto slatke reči i odgovori ostali su samo u — zraku. — Predsjednik kao sourednik «Učit. lista» živo je zainteresovao odbornike, da se late pera te mu jave sve školske i učiteljske vesti, a ujedno da i drukčije suraduju pri listu. — Predsedništvo je zamolilo uredništvo «Puč. Prij.», da ne tiska dopise proti pojedinim učitelj. osobama, dok ne ustanovi društva. predsedništvo istinitost napadaja. Tužbe nek dolaze na predsedništvo. Već se neki roditelji pritužili proti nekom našem učitelju, koji zanemaruje školu. Poduzeli se shodni koraci prijateljskim putem.

Sednica žali, što vlada nije uzela u obzir čitanke kol. Aug. Rajčica, pa stoji i sada na stanovištu, da jedino njegove čitanke mogu u naše istarske škole. Medjutim preporuča se nabavljati njegovih izdanih knjig čitanaka. Istaknulo se, da «Prva čitanka» prof. Cronia nije podesna za naše škole, pošto je preteška, preskupa, loše sastavljena, a sve slike ne odgovaraju svrsi. Drug M. Demarin napisat će o njoj kritiku za «Učit. list». — Sednica osuđuje kolege, što iz osobnih probitaka te radi osobne lagodnosti ostavljaju Istru. Mnogi su ostali dužnicima napram našem društvu. — Sednica s negodovanjem konstatira, da su hrv. i slov. škole Istre bez svojih legitimnih škol. nadzornika, koji, nepoznavajući zemlju, ljude, učiteljstva ni prilike, a pogotovo nepoznavajući jezika škola njima poverenim, ni jezika dece, koju valja da ispituju, prigodom službenih poseta, nisu sposobni da vrše svoju službu, a time izravno i neizravno škode jugosl. školstvu Istre. — Glavnu skupštinu sazvat će se za duhovskih praznika, ako ne bude prečilo deleg. zborovanje «Zveze»; ali svakako prije ovog. — Pozvat će se učiteljstvo, da raspravi budikoje aktuelno školsko pitanje i predloži pravodobno predloge. — Sednica je izrazila svoje začuđenje i ogorčenje, što je vlada uskratila učiteljstvu pasivno izborno pravo. — Odlučilo se ne uvadati u naše škole nikakve promene na svoju ruku bez pismena naloga škol. vlasti ili bez znanja organizacije, koju o svemu valja obavestiti. —

ŠOLSKE VESTI.

Z Goriškega. V 4. št. «Učiteljskega lista» je članek o samoupravi v naši deželi. In res, tolažili smo se, ko je vojaška oblast upravljala naše kraje, da bode poslej boljše. Toda prazne nade! Proti vsemu pričakovanju in vsem pravilom prihaja z vsakim dnem čedalje bolj napad za napadom na našo šolo.

Zadnji čas so tu pri nas prišli od dež. škol. sveta dekretirani in od okr. škol. sveta potrjeni učitelji na razne šole poučevati italijanščino. Ti možje navadno niso niti pravi učitelji in ne razumejo trohice našega jezika. Voditelj šole mora odločiti na šoli

Društveni tajnik sastavit će katastar hrvat. učiteljstva ovostrane Istre. — Uočila se neugodna i nekolegijalna činjenica, što naše pazinsko jugosl. učit. društvo nije u nikoj jačoj svezi sa onim kotarskim voloskoga. Uznajstojat će se učvrstiti sveze putem delegata te putem zajedničkih odborskih sednica i glavn. skupština. — Sednica je konačno bila mnenja, da društvo svakako budnim okom pazi i nadgleda, da svaki hrvat. nastavnik vrši savesno i oduševljeno svoje učitelj. dužnosti u školi i da čuva svoje dostojanstvo i čast.

Sa skupštine Učiteljskog društva za Voloski kotar obdržavane dne 26. sečnja o. g. u Matuljama. Bio je beli snegovit dan, upravo studen. Nije se bilo nadati mnogima iz daljih mesta, no ipak nas se prikupilo četrnaestero. Svima nam nedostajalo topline, ali se umah razgrejamo živahnim raspravljanjem o zadatku učiteljskoga društva kao strukovno-ekonomske orgnizacije i o njegovoj borbenoj taktici u zadobivanju prava, jer... bez borbe nema ništa.

Nato se prešlo na biranje novoga upravnog odbora, u koji udjoše kolege: Ciković kao predsjednik, Šepić Ivo kao podpredsednik, Aničić kao tajnik, Pošvič Lidij kao blagajnica, Kinkela, Rajčić i Frlić kao odbornici. Nadamo se da će ovi tačno paziti na vršenje odluka skupština, jer pojedinci, ma da i uvide u nekome slučaju stanovito držanje, opet prigodice lako na nj ga zaborave i propuste ga.

Nakon toga predlagali su kolega Pajalić i Antončić, da se ustanovi naobrazbeni osek, koji bi se brinuo za predavanja i diskusije općenaobrazbene a osobito socijološke naravi, jer se čuti potreba višeg upoznanja sa važnijim socijalnim problemima radi lakše orijentacije u društvu. Budući da nas u strukovnoj organizaciji ima raznih političkih i svetovnih nazora, svakako će ove diskusije biti od velike važnosti za stvaranje jasnijih shvatanja, koja bi dala odredjeniji pravac našoj ekonomskoj t. j. zapravo političkoj borbi. Predlog bi prihvaćen.

Usred skupštine unidje čovek bele brade... predsjednik «Zveze» kolega Germek, da nas poseti. Izneno nam je brojnost istarskog učiteljstva hrvatskih škola, svršetak izlaženja «Naše nade» i... uz pozdrave se razidosmo po belim putima...

Isa Dolski.

NB. Molimo detaljniji izveštaj ove skupštine, te točne naslove novih društvenih časnika. — Op. ured.

Zvezin pevski zbor. Vaja za okraje Trst, Sežana, Koper se vrši 5. marca pri Sv. Jakobu. Naj niže ne manjka, ker le pod tem pogojem lahko nastopino v Gorici. Skupnemu zboru se pridružijo tudi Goričani s svojimi najboljšimi pevci. Tako so sedaj dani vsi pogoji za uresničenje ciljev, ki bodo našem stanu v čast.

6—12 ur tedensko za pouk italijanščine in zraven je odgovoren, da deca vestno in redno hodi k italijanščini. Roditelji in deca so vsi proti, predpisani slov. pouk in disciplina trpi in škol. voditelj ne ve, kaj početi... Naša šola pada, pada...

Na posameznih mestih se je občina krepko uprla temu rokovnjaštvu, a bomo videli šele, če to kaj pomore, ker menda za nas ni več pravice na svetu.

Zadnje dni prošlega meseca razposlal je okr. škol. svet iz Gorice okrožnico na škol. vodstva, ki se do zdeva prvi hip, da je prava rajska ptica; ali če jo

poblizje pogledamo, vidimo, da je prava sraka nagizdana z vso nečimernostjo.

Okrožnica piše o šol. muzeju, o knjižnici, o naravi, sprehodih itd.: sploh je to visoka pesem o vsem lepem in dobrem. Ako bi to čitali v kaki tuji državi, zavidali bi nas v toliki sreči, češ tam v Julijski krajini so idealne razmere! Kaka ironija! V tej okrožnici pa ni govora, da bi se zopet otvorile premoške naše zaprte šole, da bi se zopet vpoklicalo izgnano učiteljstvo, da bi se deci oskrbela potrebna berila, računice in druge najpotrebnejše stvari, ki nedostajajo in so za pouk neobhodne.

Zdi se, kakor bi se hotele šol. oblasti iz vsega norčevati.

Res je, kar šola še danes stori dobrega, in da deluje, gre hvala le dobremu učiteljstvu, ki iz svoje volje in inicijative vrši vestno svojo službo v korist dobri stvari.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST KOMUNISTIČNI KOLEDAR

Te dni je izšel v «Socialni Matici Ljudskega odra v Trstu» Komunistični koledar za navadno leto 1922, ki ga je uredil ing. Drag. Gustinčič. To bi bila torej prva knjiga izmed treh, ki izidejo letos pod zgornjim naslovom.

Na prvi strani nam udari v oči «Internacionala» to je delavska himna tretje internacionale (prevod iz ruščine), ki nam takoj pove, v čem bo vsebina koledarja.

Razdeljen je v tri dele. Prvi del je zgolj političen in se začne s «Pogovorom pod lipo». Pisec tega dela nam v kratkih, a zelo izrazitih potezah oriše politično delovanje jugoslovanskih narodnih političarjev in njih strank v zasedenem ozemlju. Zanimivo je, kako nam razkrinka politično demoralizacijo v političnem društvu «Eдиност». Na eni strani brezprogramno strujo propadajočih slovenskih liberalcev z dr. Wilfanom na čelu, na drugi strani pa oportunistično programni klerikalizem, ki mu stoji na čelu Šček, s par mladimi, komaj došolanimi fanti. Zanimivo oriše tudi jugoslovansko narodno plebiscitarno volilno borbo «samoseenkrata». V svoji kritiki je pisec humoristično temperamenten in priznati mu moram, da pozna politične razmere v nasprotnem taboru prav dobro.

Po kratkem opisu fevdalnega in kapitalističnega gospodarstva vidimo zgodovinski postanek in razvoj «sovetov» v različnih deželah. Gotovo bo pa zanimal naše učiteljstvo postanek in delovanje vseh treh internacional. To je snov, v kateri govori danes cel svet in o kateri so se pisale in še dandanes piše na stotine znanstvenih knjig. Vse tri internacionale so podane v taki obliki, da si človek, ki se nikdar ni ukvarjal s sociologijo, ustvari lahko podobo, ki mu bo pomagala presojati današnje politične borbe in razumevati sociološke razprave. Pisec se ustavi delj časa pri zadnji, to je, pri tretji (komunistični) internacionali, kar je popolnoma pravilno. Ta internacionala je danes pač ost, okoli katere se suče več svetovni politični živeli, je strela, ki preti, da poruši vse današnje gospodarske in kulturne naprave.

O mladinskih komunističnih organizacijah, ki danes vodijo in tudi ščitijo celotno komunistično gibanje, govori Jože Pertot pod naslovom «Pota mladine». Kakor trdi v tem članku pisec, se komunistična bodočnost naslanja sploh na mlajšo generacijo, ki obstaja

Penzijski fond. Že dve leti bo, odkar so začeli reševati v Rimu penzijski fond, a še do danes ga niso preračunali. Po poročilih ital. strokovnih učit. listov so tik pred vladno krizo dali natisniti načrt za reformo penzijskega fonda in ga razdelili med poslance, da bi ga študirali. Nastala pa je vladna kriza in načrt reforme spi. «Nicolo Tommaseo» je pri vladi interveniral, naj bi se z ozirom na prepotrebne ureditve, že enkrat načrt odobril in potrdil. Lepo bi bilo, če bi se oglasile tudi druge učiteljske organizacije in naša istotako. — Starejši kolegi pa, ki sled starosti čakajo na upokožitev, naj zvedo, da imajo za čas, dokler bodo potrdili načrt p. f. pravico do enoletnega plačnega dopusta.

Posnemanja vredno! Občina Šempolaj (Nabrežina) je volila 50 L, da se naroči «Novi Rod» štirim ubožnejšim šolskim otrokom v l. 1922.

iz mladih delavcev in dijakov in je v svojem dejanju najbolj ekstremna. Kakor se iz statistike razvidi, je njeno naraščanje v vseh deželah na svetu zelo naglo.

Drugi del «Proletkult» govori samo o šoli v komunistični družbi in bo zato najbrže naše učiteljstvo ta del najbolj zanimal. Prvi članek «Šola in vzgoja v Sovetski Rusiji» piše naš znani tovariš Alojzij Hreščak. V kratkem uvodu nam filozofsko utemeljuje čas, ko postane revolucija neizogibna. Potem se uglobi v šolsko vprašanje našega časa in ugotovi, da je šolska vzgoja odvisna od njenega okrožja, to je od gospodarske uredbe, in pride do zaključka, da je nemogoče govoriti danes o boljšem vzgojnem delu v šoli, ako se istočasno z boljšo vzgojo ne začnejo korenito izpreminjati vse gospodarske in politične razmere naših dni. Tako pride tov. Hreščak do izpremembe vzgoje in izobrazbe, ki so jo izpeljali ruski delavci in kmetje istočasno z izpremembami vseh družabnih ustanov. Opravičuje rusko vladno, ki daje momentalno tudi šoli razredno-bojni značaj. V nadaljnjem nam pa podaja pregled nove ruske šole («Enotna delovna šola»). Kdor izmed naših tovarišev ni imel še prilike proučevati reforme ruske šole, mu ta kratek pregled ne bo kar nič škodil. Obširnejše razpravlja v tem vprašanju odstavke iz Buharinovega «komunističnega abecednika» — «Šola in komunizem».

Zadnji del «Gospodarstvo» razpravlja v združništvu in umetnih gnojilih.

Ker bi knjiga utegnla dati malo orientacijo današnjih razmer v političnem, kulturnem in gospodarskem življenju današnjih dni, se knjiga našim tovarišem (icam) zelo priporoča.

Karol Pahor.

Pripomba uredništva: Kom. koledar za l. 1922 je po svoji vsebini izredna knjiga. Po vrednosti jo lahko postavimo v vrsto z onimi redkimi deli, ki so tudi slovenskemu samouku odkrila neznani svet družboslovja: Krekov «Socializem», Ušeničnikova «Sociologija» in tudi Mahničeva «Več luči». Inž. Gustinčič, ki je knjigo uredil, je tudi v našem ozemlju dokazal svojo silo kot — kulturni delavec, obenem pa sijajno pobol otročje neslanosti in zlobi dr. Edigija v koledarju «Goriške matice» za l. 1922.

Dolžnost vsakega učitelja, pa če je tudi nasprotnik mislim, o katerih razpravljajo članki Kom. kol., je, da knjigo resno preštudira, sicer naj se ne šteje k intelektualcem!

Knjigo je tiskala Tiskarna «Eдинosti». Papir je dober, tisk lep.